

Bescherming van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Tijdelijke wet maatregelen covid-19

In de eerste periode van de bestrijding van de epidemie zijn door middel van noodverordeningen maatregelen getroffen die van invloed zijn geweest op samenkomsten in het kader van de belijdenis van godsdienst en levensovertuiging. Met dit wetsvoorstel wil de regering ervoor zorgen dat de uitoefening van deze grondrechten – ook in het geval van opleving van het virus – zo veel mogelijk doorgang kunnen vinden. Dit wetsvoorstel regelt daarom:

- Voor het gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging (zoals erediensten) wordt op wetsniveau verzekerd dat **geen groepsverboden of maximumaantallen** kunnen gelden (zie art. 58g lid 2 onder c). Dit geldt ook voor godsdienstige en levensbeschouwelijke samenkomsten die vallen binnen de reikwijdte van de Wet openbare manifestaties (zie art. 58g lid 2 onder d).
- Op basis van het wetsvoorstel gaat **wel de veilige afstandsnorm** (art. 58f) gelden voor samenkomsten tot het belijden van een godsdienst of levensovertuiging. Dit geldt zowel voor openbare samenkomsten als samenkomsten binnen gebouwen en besloten plaatsen. Aangezien dit op wetsniveau wordt geregeld, is dit in overeenstemming met artikel 6 lid 1 Grondwet.
Belangrijk zijn echter deze uitzonderingen:
  - **Geestelijke bedienaren** zijn uitgezonderd van de veilige afstand bij de uitoefening van hun taken rondom doopplechtigheden, de eucharistie, inzegeningen, e.d. (art. 58 lid 4 onder b)
  - Tevens kunnen bij ministeriële regeling ook verdere uitzonderingen op de veiligheidsafstandsnorm worden gemaakt (art. 58 lid 5 en 6)
- Worden bij ministeriële regeling **hygiënemaatregelen of gebruik van beschermingsmiddelen** voorgeschreven dan kunnen deze ook van toepassing zijn binnen kerken, moskeeën, synagogen en andere religieuze gebouwen (art. 58j lid 1 onder a). Uit artikel 6, tweede lid, Grondwet volgt dat wanneer dergelijke voorschriften binnen gebouwen gelden en het recht om in gemeenschap een godsdienst te belijden als zodanig beperken, zij op wetsniveau geregeld zouden moeten worden. Dergelijke normen zullen weliswaar enige hinder opleveren maar zij beperken het recht om in gemeenschap een godsdienst te belijden als zodanig niet. Om die reden is het mogelijk deze normen bij ministeriële regeling van toepassing te verklaren op religieuze gebouwen. Deze regels mogen echter dus niet strekken tot het beperken van dit recht binnen een gebouw of besloten plaats als zodanig.
- Aangezien de veilige afstand en eventuele hygiënemaatregelen/regels over gebruik beschermingsmiddelen gelden binnen religieuze gebouwen, is het van belang dat bezoekers zich daar ook aan kunnen houden. Daarom geldt een **zorgplicht voor de beheerders van deze gebouwen** om ervoor te zorgen dat men de regels kan opvolgen (art. 58l lid 1).
Maar:
  - De burgemeester kan schriftelijke aanwijzingen geven (art. 58l lid 2, 2e zin) en in spoedeisende gevallen eventueel een mondeling bevel (art. 58l lid 4). Dat moet zijn gericht op het kunnen opvolgen van de normen (art. 58l lid 3); **het is geen bevoegdheid tot sluiting van een religieus gebouw.**
  - Toegelicht is dat de burgemeester in dit kader niet regulier toezicht houdt, maar slechts op basis van meldingen zijn bevoegdheden zal inzetten.
  - De toelichting vermeldt tevens dat bij het optreden van de burgemeester **terughoudendheid is geboden** gelet op de (grond)wettelijk beschermde positie van religieuze gebouwen en zeker tijdens het houden van erediensten. Wat dat laatste betreft geldt overigens dat, buiten het geval van ontdekking op heterdaad, het binnentreden van religieuze ruimten tijdens het houden van erediensten niet is toegestaan (art. 12 aanhef en onder b Algemene wet op het binnentreden).

- Bovengenoemde systematiek was ook opgenomen in het wetsvoorstel zoals dat voor advies aan de Afdeling advisering van de **Raad van State** is voorgelegd. De Afdeling concludeert dat dit wettelijk raamwerk in het algemeen toereikende mogelijkheden en randvoorwaarden voor een **evenwichtige en grondrechtsconforme afweging** biedt. Naar het oordeel van de Afdeling bevat het wetsvoorstel o.a. voor beperkingen t.o.v. art. 6 Grondwet voldoende specifieke grondslagen en wordt er ook voldoende in de wet zélf geregeld. Naar aanleiding van het advies van de Afdeling is nog een algemene bepaling toegevoegd die verzekert dat zowel de regels die gesteld worden bij ministeriële regeling als de uitvoering door de burgemeester voldoet aan de eisen van noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit. Bij toetsing komt naast volksgezondheid ook de bescherming van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging zwaar gewicht toe.

1 juli 2020

Ministerie van BZK - CZW

Ministerie van JenV – DWJZ

Ministerie van VWS - WJZ